

Broj predmeta: Ž-BL-01-586/13

Broj Preporuke: P-144/16

Dana: 23.08.2016. godine

OSNOVNI SUD U MRKONJIĆ GRADU
n/r predsjednika

STRAJNIĆ SNEŽANA
Bjelajce
Mrkonjić Grad

Preporuka Ombudsmena Bosne i Hercegovine povodom žalbe Snežane Strajnić

Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine dana 22.08.2013. godine obratila se Snežana Strajnić iz Mrkonjić Grada. Kako se navodi žalbe tiču prava djece, predmet je registrovan u Odjelu za praćenje prava djece.

Iz navoda žalbe i priložene dokumentacije proizlazi da podnositeljica žalbe od 2001. godine ne uspijeva postojećim mehanizmima zaštite da za svoje troje djece obezbijedi doprinos oca za izdržavanje, bez obzira na svoju zakonsku obavezu. Činjenica da otac djece, Kalaš Drago, ne doprinosi za izdržavanje u konkretnom slučaju nije sporna, jer je otac pravosnažno oglašen krivim za krivično djelo izbjegavanje davanja izdržavanja iz člana 210. stav 1. KZRS (u više navrata). Upravo, u prvom obraćanju suda, Ombudsmeni su iskoristili priliku i predsjedniku suda ukazali na činjenicu da krivični sud nije koristio zakonku mogućnost i u krivičnom postupku i/ili eventualno u sudskoj odluci/presudi predvidio mogućnost opoziva uslovne osude, ukoliko optuženi ne bude izvršavao svoju zakonsku obavezu, odnosno ako ne bude i dalje plaćao izdržavanje. Ombudsmeni su na ovu činjenicu ukazali predsjedniku suda, ne želeći se miješati u proces odlučivanja sudova, već sa krajnjim ciljem zaštite prava djece, jer u Odjelu za praćenje prava djece poznati su pozitivni primjeri u praksi kada su, usljed korištenja ove mogućnosti, djeca nakon dugo vremena ostvarila svoja prava. Npr. osuđeni/a i nakon izricanja krivične sankcije izbjegava davanje izdržavanja, te sud opozove uslovnu osudu, nakon pravosnažnosti presude, dostavlja osuđenom/oj uputu za izdržavanje kazne zatvora. Nakon toga, kao što je naprijed navedeno, dolazilo je do pomaka i djeca su ostvarila svoja prava.

U konkretnom predmetu, iz žalbe i dostavljene dokumentacije proizlazi da je podnositeljica žalbe, pored krivične odgovornosti i krivičnog postupka, pokrenula izvršni postupak, broj **75 0 I 009368 09 I**, sve radi izvršenja pravosnažne presude Osnovnog suda u Mrkonjić Gradu broj P-315/00 kojom se izvršenik, otac, obavezuje na ime izdržavanja mladb. Nataše, Gordane i Ivane plaća mjesečno po 50% od zagarantovanog ličnog dohotka u RS. Na osnovu prijedloga za izvršenje, sud dana 19.11.2010. godine, donosi rješenje o izvršenju, ali izvršenik i dalje čini sve da izbegne

davanje izdržavanja. U neposrednom kontaktu, podnositeljica žalbe izjavljuje da otac djece nikada nije plaćao alimentaciju, ni za jedno dijete, sve ove godine.

Tokom trajanja postupka istraživanja, vršena je pismena korespondencija sa Osnovnim sudom u Mrkonjić Gradu, koji je uvijek u ostavljenom roku odgovarao na upite Ombudsmena, odnosno sarađivao sa institucijom Ombudsmena, ali djeca, bez obzira na angažman i poduzimanje brojnih radnji nadležnih organa, nisu ostvarila svoja prava. U vezi sa opozivom uslovne osude, Osnovni sud u Mrkonjić Gradu se izjašnjava da niko od stranaka u postupku nije tražio opoziv uslovne osude, iako osuđeni nije plaćao izdržavanje, a sud o tome nije imao saznanja, niti je bio dužan da vrši provjeru. O svim odgovorima nadležnog suda, blagovremeno je obaviještena i podnositeljica žalbe, koja je na svako izjašnjenje dostavljala komentare, sve u skladu sa Pravilima postupka Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

U vezi sa krivičnim postupkom koji se vodi pred Osnovnim sudom u Mrkonjić Gradu, Ombudsmenima je poznato da je presudom broj 75 0 K 028479 12 K od 13.05.2014. godine, a koja je potvrđena od strane Okružnog suda u Banjaluci, otac djece oglašen krivim zbog krivičnog djela izbjegavanje davanja izdržavanja iz člana 210. stav 1. KZRS, te mu je izrečena novčana kazna u iznosu od 500 KM, a koja će u slučaju nenaplativosti biti zamijenjena kaznom zatvora računajući svakih započetih 100 KM novčane kazne za jedan dan. Podnositeljica žalbe je od suda zahtjevala da osuđenom izreknu kaznu zatvora, ali to svakako nije u nadležnosti sudije u izvršnom postupku. U navedenom izvršnom postupku, podnositeljica se zaključcima poziva da uredi prijedlog za promjenu predmeta i sredstva izvršenja, na način da jasno navede na kojem predmetu i kojim sredstvima predlaže da će se izvršenje sprovesti. Podnositeljica žalbe navodi da u blagovremenom roku dostavlja sudu podnesak kojim podsjeća sud na sve poduzete radnje i aktivnosti, kao i da otac djece čini sve da izbjegne davanje izdržavanja. Podnositeljici žalbe je poznato da otac djece radi na porodičnom imanju, da sječe drva, a u pravno- formalnom smislu, vlasnica imovine je majka/baka djece.

Ombudsmenima je takođe poznato da je podnositeljica žalbe podnijela apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine¹. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je odlukom od 10.02.2015. godine, apelaciju usvojio i utvrdio povredu prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda zbog toga što u razumnom roku nije okončan izvršni postupak koji se vodi pred Osnovnim sudom u Mrkonjić Gradu u predmetu broj 75 0 I 009368 09 I. Sudu je naloženo da u skladu sa članom 62. stav (7) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine po hitnom postupku okonča ovaj izvršni postupak, u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Takođe je naloženo sudu da u roku od tri (3) mjeseca obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Iz obrazloženja odluke suda proizlazi da se u konkretnom slučaju radi o postupku koji je apelantica/podnositeljica žalbe pokrenula 07.05.2009. godine, radi izvršenja pravosnažne presude iz 2001. godine (izvršenje pljenidbom, procjenom i prodajom pokretnih stvari koje se nađu u posjedu izvršenika, radi naplate mjesečnih renti izdržavanja od 50% zajamčenog ličnog dohotka u Republici Srpskoj). Ustavni sud smatra da se radi o složenijem postupku, budući da je pokušaj popisa stvari u stanu izvršenika bio neuspješan, jer nisu nađene stvari koje bi mogle biti predmet izvršenja. Nadalje ističu, a što je po mišljenju Ombudsmena itekako značajno, podnositeljica žalbe/apelantica ni na koji način nije doprinijela dužini postupka, budući da je postupala po uputama suda i aktivno učestvovala u postupku. Ustavni sud konstatuje da ni nakon skoro šest godina nije okončan izvršni postupak, iako je izvršni postupak hitne prirode. Ustavni sud nalazi da je Osnovni sud u Mrkonjić Gradu neopravdano dugo vodio postupak (od poduzimanja jedne do poduzimanje druge procesne radnje je neopravdano dug vremenski razmak).

¹ Apelacija podnesena 14.11.2014. godine, predmet broj AP-4864/14

Na kraju Ustavni sud zaključuje da je došlo do povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda zbog toga što u razumnom roku nije okončan izvršni postupak koji se vodi pred Osnovnim sudom u Mrkonjić Gradu u predmetu broj 75 0 I 009368 09 I. Sud uvažava i objektivne poteškoće koje utiču na dužinu trajanja postupka, odnosno Osnovni sud u Mrkonjić Gradu nije dao razloge koji bi se mogli smatrati razumnim i objektivnim opravdanjem za svako dugo trajanje postupka. Podnositeljica žalbe je odmah Ombudsmane upoznala sa odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Podneskom od 23.05.2016. godine podnositeljica žalbe je upoznala Ombudsmene o zaključku Osnovnog suda u Mrkonjić Gradu, od 27.04.2016. godine, kojim je pozvana da podnositeljica žalbe da u svojstvu tražiteljice izvršenja uredi prijedlog za promjenu predmeta i sredstva izvršenja, na način da jasno navede na kojem predmetu i kojim sredstvima predlaže da će se izvršenje sprovesti. Takođe, obavještava Ombudsmene da je povodom zaključka suda uputila pismeni podnesak kojim zahtjeva opoziv uslovne osude, odnosno da se otac djece uputi na izdržavanje kazne zatvora.

Relevantni propisi

Konvencija UN o pravima djeteta²

Član 2

Države-potpisnice će poštivati i garantovati prava izložena u ovoj Konvenciji svakom djetetu u svojoj jurisdikciji, bez diskriminacije bilo koje vrste, bez obzira kojoj rasi, boji, polu, jeziku, religiji, političkom ili drugom mišljenju, nacionalnom, etničkom ili društvenom porijeklu, bez obzira na imovinsko stanje, onesposobljenosti, rođenje ili drugi status kome dijete, njegovi roditelji ili zakonski staratelji pripadaju.

Države-potpisnice će poduzeti sve odgovarajuće mjere da osiguraju zaštitu djeteta od svih oblika diskriminacije ili kazne na osnovu statusa, aktivnosti, izraženog mišljenja ili uvjerenja roditelja djeteta, zakonskih staratelja ili članova obitelji.

Član 3

U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

Ustav Bosne i Hercegovine³

član II stavak 1

"Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda."

² Usvojena na Generalnoj Skupštini UN, 1989.

³ Aneks IV Opšteg okvirnog sporazuma za mir u BiH

Zakon o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine⁴

član 1.

"1. Ombudsman za ljudska prava BiH je neovisna institucija uspostavljena u cilju promoviranja dobre uprave i vladavine prava, zaštite sloboda fizičkih i pravnih osoba, kako je zajamčeno posebno Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku tog Ustava koja će s tim u vezi nadgledati aktivnosti institucija BiH, njenih entiteta i Distrikta Brčko, u skladu s odredbama ovog Zakona.

2. Institucija će djelovati po prijemu žalbe ili ex officio..."

X – Preporuke

član 32.

"Ombudsman može dati preporuke organima vlasti u Bosni i Hercegovini.."

Zakon o izvršnom postupku Republike Srpske⁵

Član 37.

(1) Tražilac izvršenja može u prijedlogu za izvršenje koje se zasniva na izvršnoj ispravi zahtijevati da sud prije donošenja rješenja o izvršenju zatraži od samog izvršenika i od drugih u zahtjevu određenih fizičkih i pravnih lica odnosno upravnih i drugih organa i organizacija, da sudu dostave podatke o imovini izvršenika, ako tražilac izvršenja učini vjerovatnim da bi ova lica mogla imati ove podatke.

(2) Ovakav zahtjev se može istaći i nakon donošenja rješenja o izvršenju ako izvršenje na predloženom sredstvu izvršenja nije uspjelo.

(3) Sud će po prijemu zahtjeva iz stava 1. ovog člana zaključkom naložiti izvršeniku ili drugom licu, odnosno organu ili organizaciji, da na formularu koji će propisati ministar pravde Republike Srpske, navede potpune podatke kojima raspolaže, o izvršenikovoj pokretnoj i nepokretnoj imovini, a posebno o vrsti i visini novčanih primanja i novčanih depozita izvršenika kao i mjestu gdje se one nalaze.

(4) Popunjen i uredno potpisan formular mora biti dostavljen sudu u roku koji je sud odredio zaključkom.

(5) Licima koja po nalogu ne postupe sud će izricati novčane kazne na način određen u članu 17. ovog zakona. Ove kazne će se izricati i odgovornim licima u pravnom licu ili organu, odnosno organizaciji.

(6) Fizičko lice ili odgovorno lice u pravnom licu ili organu, odnosno organizaciji krivično će odgovarati za davanje lažnog iskaza pred sudom ako navede nepotpune ili neistinite podatke o imovini izvršenika. Na ovu posljedicu sud mora izričito upozoriti u zaključku kojim nalaže davanje podataka.

⁴ "Službeni glasnik BiH" broj: 32/00, 19/02, 34/05, 32/06

⁵ Službeni glasnik Republike Srpske br. 59/03, 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13 i 98/14

(7) Sud može mjesto izjave na propisanom formularu zahtijevati od izvršenika fizičkog lica ili drugog fizičkog lica da izjavu o imovini izvršenika da na ročištu pred sudom. Ako pozvano lice neće da pristupi na ročište ili odbija da da izjavu, sud će primijeniti odredbe stava 5. ovog člana.

Uvažavajući utvrđeno činjenično stanje i relevantne propise, Ombudsmeni konstatuju da su djeci⁶ tokom svih prethodnih godina bila ugrožena i prekršena prava od strane oca, a pri tome, država nije uspjela da ponašanje i nečinjenje oca sankcioniše na način da djeci obezbijedi izdržavanje. Država/sud jeste poduzimao radnje propisane pozitivnim propisima (krivične i građansko pravne mjere zaštite), ali bezuspješno, jer pravno dozvoljenim sredstvima i sankcijama otac djece se nije "natjerao" da plaća izdržavanje.

Podnositeljica žalbe je zaista poduzela sve odgovarajuće pravne mjere, ali i nakon svih pokušaja, nije uspjela da zaštiti prava svoje djece. Neplaćanjem izdržavanja svakako je i podnositeljica žalbe, kao majka, stavljena u izuzetno neravnopravan položaj u odnosu na oca, jer je samo ona vodila računa o djeci i brinula o svim njihovim potrebama, a samoj djeci su, zbog toga, bila mnoga prava propisana i garantovana UN Konvencijom o pravima djeteta ugrožena posredno (očuvanje identiteta/porodične veze, adekvatan životni standard, kvalitetnija zdravstvena zaštita itd.).

Ombudsmeni posebno ističu da se radi o predmetu koji je registrovan tokom 2013. godine i tokom trajanja postupka istraživanja institucije Ombudsmena nisu postignuti pomaci u ostvarivanju prava djece, a pri tome je i Ustavni sud Bosne i Hercegovine utvrdio da je podnositeljici žalbe povrijeđeno pravo na pravično suđenje.

Ombudsmeni godinama zagovaraju promjene koje bi trebale doprinijeti poboljšanju i unaprijeđenju prava djeteta u Bosni i Hercegovini⁷. Jedna od generalnih preporuka Ombudsmena vladama entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine jeste da se posebna pažnja posveti kategoriji tzv. samohranih roditelja (jednoroditeljskim porodicama) kako bi oni uživali posebnu pravnu zaštitu i svaku drugu vrstu zaštite koja je potrebna, u skladu sa najboljim interesom djece, kao i da, radi pružanje pomoći samohranim roditeljima, odnosno djeci pristupe ozbiljnim analizama i realnim procjenama sa ciljem osnivanja i rada alimentacionih fondova. Prema mišljenju Ombudsmena da bi se ostvario jedan od osnovnih principa UN Konvencije o pravima djeteta-NAJBOLJI INTERES DJETETA-potrebno je djeci obezbijediti ostvarivanje svih prava propisanih Konvencijom.

Imajući u vidu sve navedeno, Ombudsmenima se nameće obaveza da konstatuju i povredu prava djece u konkretnom slučaju, kao i da sudu ponovo ukažu na utvrđene povredu prava na pravično suđenje od strane Ustavnog suda u Bosni i Hercegovini. S tim vezi, a u skladu sa članom 32. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, **Ombudsmeni preporučuju podnositeljici žalbe, odnosno njenoj kćerci, Ivani Kalaš:**

- Da u svojstvu tražiteljice izvršenje postupi u skladu sa članom 37. Zakona o izvršnom postupku Republike Srpske, kako bi se eventualno moglo sa sigurnošću ustanoviti da li izvršenik ima imovine (pokretne/nepokretne, novčanih sredstava itd);

⁶ Pri tome su svo troje djece u međuvremenu postala punoljetna, ali se najmlađe dijete, Ivana, još uvijek nalazi na redovnom školovanju

⁷ Pored postupanja po žalbama, tokom 2013. godine rađen Specijalni izvještaj „Djeca u konfliktnim razvodima“ (www.ombudsmen.gov.ba)

Takođe, Ombudsmeni preporučuju Osnovnom sudu u Mrkonjić Gradu

- Da, u slučaju podnošenja zahtjeva tražiteljice izvršenja u skladu sa članom 37. Zakona o izvršnom postupku Republike Srpske, u što skorijem roku po zahtjevu postupi;

- Da Ombudsmene obavijesti o činjenici da li je otac djece/osuđeno lice, platio novčanu kaznu na koju je pravnosnažno osuđen, odnosno ukoliko nije, da sud razmotri svaku mogućnost da izrečenu novčanu kaznu zamijeni kaznom zatvora računajući svakih započelih 100 KM novčane kazne za jedan dan zatvora;

- Pozivaju se podnositeljica žalbe i predsjednik Osnovnog suda u Mrkonjić Gradu da Ombudsmene obavijeste o mjerama poduzetim povodom Preporuke Ombudsmena, u roku od 30 dana od dana prijema ove Preporuke, pismenim putem na adresu Akademika Jovana Surutke broj 13, Banjaluka.

Ombudsmani Bosne i Hercegovine:
mr sci. Jasminka Džumhur, s.r.
Nives Jukić, s.r.
dr Ljubinko Mitrović, s.r.